

En samling äldre gitarmusik från Skottorps slott

av Kenneth Sparr

För en tid sedan lyckades jag köpa en intressant samling med musik för gitarr från första hälften av 1800-talet. Den har svenskt ursprung och kan därför tjäna som exempel på vad som kan ha spelats på gitarr i ett högborgerligt hem i Sverige under 1800-talet. Av olika skäl har många av 1800-talets gitarrnoter blivit ytterligt sällsynta idag. Skottorp-samlingen innehåller åtskilliga rariteter och i några fall kanske helt unika tryck. Innan jag beskriver själva samlingen skall jag berätta något om dess ursprung.

Samlingen kommer alltså från Skottorps slott i Halland där den sannolikt legat ospelad sedan cirka etthundra år tillbaka. Slottet ligger i den allra sydligaste delen av landskapet och nära gränsen till Skåne. Skottorp har en lång historia, men i det här sammanhanget är det framför allt 1800-talet som är av intresse. Slottet inköptes i början av 1800-talet av kommersrådet Peter Möller och denne lät genomföra en omfattande ombyggnad efter ritningar av hovintendenten Carl Fredric Sundwall. Peter Möller var gift med Elisabet Maria Béen, men äktenskapet var barnlöst och därför adopterades ett brorsbarn till Elisabet Béen. Denne fick fosterfaderns namn, Peter Möller. Efter Peter Möllers död 1831 fick adoptivsonen alltmör överta godsets angelägenheter och 1846 övergick det helt i hans ägo. Peter Möller var mångsidigt begåvad, hade ett socialt patos och intresserade sig både för lantbruk, politik, litteratur, kulturhistoria och musik. För sina insatser adlades han von Möller 1860. Innan jag närmare behandlar Peter von Möllers möjliga anknytning till gitarmusiksamlingen så finns det skäl att dröja vid dennes bror, Carl Bernhard Béen, vars namnteckning finns i ett par av nothäftena.

Peter von Möller och Carl Bernhard var barn till handlanden Jöns Lorentz Béen (1772-1847). Denne hade vidsträckt konstnärliga intressen och var särskilt förtjust i musik. Han hjälpte fram många musikbegåvningar och var upphovsman till Helsingborgs första teater- och konsertlokal, "Gamla ladan". Även Jöns Lorentz hustru Helena Maria Zoll (1780-1812) var musikaliskt begåvad och kunde både spela klaver och sjunga. Carl Bernhard, som föddes 1805, växte alltså upp i en musikalisk familj. Efter att ha gått på Helsingborgs "latinskola" blev han student i Lund 1823 och studerade där till 1826. På grund av engelska sjukan var han krympling och måste gå med käpp och kryckor. En tid, sannolikt vid mitten av 1820-talet, vistades han i Köpenhamn för behandling av en

skicklig läkare. Samtidigt utbildade han sig i sång och musik, bland annat i gitarrspel med italienaren Joachim Pettoletti som lärare. Joachim och dennes bror Pietro, som också var skicklig gitarrist, framträdde bland annat i Köpenhamn i december 1826. Vid detta tillfälle spelade de en konsert för gitarr och orkester av Ferdinando Carulli och duetter av Mauro Giuliani. Som en parentes kan nämnas att Pietro Pettoletti senare vistades i Stockholm och där lät han 1829 publicera sina opus 6 till 8. Han bodde vid Norra Smedjegatan och undervisade i gitarrspel. Till hans elever hörde friherren Uno von Troil. För att återvända till Joachim Pettoletti så var också denne verksam som kompositör och i Skottorp-samlingen hittar vi hans opus 3, "Six waltzes instructives...", tryckt cirka 1825. Carl Bernhard Béens vistelse i Köpenhamn gav honom också rika tillfällen att köpa noter. Valförsedd i det avseendet var C C Loses musikhandel och det förvånar inte att åtskilliga av noterna i Skottorp-samlingen bär etiketten "A Copenhague chez C C Lose au Magazin de Musique d'Arts et d'Instruments". Genom testamente fick Carl Bernhard överta sin fasters förmögenhet och affär i Helsingborg, men affären som utvidgats till diversehandel gick med förlust och upphörde 1836. Därefter startade Carl Bernhard ett boktryckeri och utgav tidningen "Telegrafan" till strax före sin död 1841.

Musiken var väl framför allt en fritidssysselsättning för Carl Bernhard Béen (hans smeknamn var för övrigt "Fritzen"). Sannolikt har han tidvis vistats hos sin bror Peter von Möller på Skottorp och detta kan vara anledningen till att delar av hans notsamling har hamnat där. Möjligen har man också musicerat tillsammans på Skottorp; flera verk i samlingen är nämligen kammarmusik, som kvartetter, trios och duetter. De nothäften i Skottorp-samlingen som med säkerhet har tillhört Carl Bernhard Béen är relativt få, men på goda grunder kan vi anta att ytterligare ett antal varit hans. I några fall är det dock utslutet att han har varit ägaren. Det gäller de häften som är tryckta eller förvärvade efter hans död 1841. Dessa måste ha anskaffats av någon annan och här kommer vi osökt in på brodern Peter von Möller. Uppgifterna om dennes musicerande är relativt fåtaliga och med tanke på hans omfattande verksamhet på andra områden kan vi nog räkna med att musiken för honom mest var

Skottorps slott i Halland.

Foto: Kenneth Sparr

förströelse och avkoppling. En samtida bekant till Peter von Möller, hovmannen och konstnären Fritz von Dardel, ger emellertid i sina minnen och dagboksanteckningar några detaljer kring Peter von Möllers musikintresse. Den 24 april 1872 skriver han:

Möller och hans båda döttrar hafva tillbragt aftonen hos oss. M. hade medfört sin gitarr. Lotten [dottern till Peter von Möller] ackompanjerade honom på piano. M. sjöng sedan några romanser med sin 63-åriga stämma.

Den 11 februari 1880 beskriver von Dardel en musikalisk soaré hemma hos Peter von Möller. Ytterligare en sådan finns antecknad för den 18 januari 1881. Mer som en parentes kan nämnas att i Peter von Möllers ägo också befann sig en luttabulaturbok: Joachim van den Hoves "Florida..." från 1601. von Möller hade köpt denna på bokauktionskammaren 1874, men han förstod inte luttabulaturnotationen. Han vände sig därför till några musikauktoriteter, bland annat professorerna Wilhelm Bauck, Hermann Berens och Julius Günther, men inte heller dessa begrep sig på innehållet. I Peter von Möllers ägo har också funnits en cister och den är fortfarande bevarad inom släkten.

Gitarrmusiksamlingen

Samlingen omspannar tiden c. 1800 till 1856, en för den klassiska gitarren rik period. Den ger en provkarta på olika besättningar och former: soli, duetter, kvartetter och sånger med ackompanjemang. Inte minst slås man av hur populärt det tycks ha varit att göra arrangemang ur den dåtida operarepertoaren. Vi

hittar många sådana exempel i samlingen. En fjärdedel av musiken består av variationsverk. Vad kompositörerna beträffar så blandas flera idag mycket spelade med dem som fullständigt glömts bort. Vi känner naturligtvis igen namnen Mauro Giuliani, Ferdinando Carulli, Johann Kaspar Mertz, Luigi Legnani, Joseph Küffner, Matteo Carcassi och kanske Francesco Molino. Men namn som F A Bodstein, Johann Heinrich Carl Bornhardt, Peter Ernst Hünten och Franz de Paula Stoll säger inte många av oss någonting idag. Avsaknaden av vissa namn som till exempel Fernando Sor antyder också att Skottorp-samlingen har en mellaneuropeisk slagsida; inte ett enda av nothäftena är exempelvis tryckt i Paris.

Som sig bör är *Mauro Giuliani* bäst representerad i samlingen och det med åtta verk. Det äldsta av dessa är "Ter Pot-Pourri pour la guitarre" op 18 i originalutgåvan från Artaria i Wien, tryckt 1808. Hans berömda gitarrskola "Studio per la chitarra" op 1 med parallelltext på italienska, franska och tyska finns i en av de tidigaste utgåvorna, publicerad av C F Peters cirka 1814. Giulianis "Six variations pour la Guitarre sur l'air: ä Schüsserl und ä Reindl" op 38 och "Niaiserie d'Enfant varié pour la Guitarre" op 41 finns i tidiga utgåvor från Bureau des arts et d'industrie i Leipzig och Berlin tryckta senast 1815. Giulianis op 103 "Introduction et Variations pour la Guitarre seule sur un Walz favori" är utgiven av Anton Diabelli cirka 1824 med utnyttjande av originalplåtarna från föregångaren Cappi & Diabelli. Ett mycket sällsynt tryck (bara två ytterligare exemplar är kända) är "Variationen für die Guitarre über die Romanze aus der Oper Ruhm und Liebe" op 105 i originalutgåvan från Johann Cappi

1821. Ett trevligt avbrott i raden av variationsverk är Giuliani's "Fughetta per Chitarra" op 113, också denna i originalutgåvan från Anton Diabelli 1824. Giuliani skrev åtskillig fin kammarmusik för olika kombinationer med gitarr. I Skottorp-samlingen finns "Serenade Pour Flute ou Violon et Guitarre..." op 127 i en tidig utgåva från 1827-1828, tryckt av Friedrich Hofmeister i Leipzig.

Trots att Giuliani måste betraktas som en mycket produktiv kompositör för sitt instrument så överträffades han vida av landsmannen *Ferdinando Carulli*. Den sistnämnde har minst 300 verk på sitt samvete varav fyra finns i Skottorp-samlingen. Det äldsta trycket av dessa fyra är "Sei piccoli Duetti Notturmi facili e progressivi..." (utan opusnummer) för två gitarrer utgivet av Giovanni (Johann) Cappi i Wien 1817. Unika tycks de tre häften vara som innehåller "Trois duos nocturnes pour Pianoforte et Guitare" op 189, tryckta i Leipzig cirka 1820 av H A Probst. Här har Carulli samarbetat med sonen Gustave och båda är angivna som kompositörer. Carulli skrev mycket musik för just kombinationen pianoforte och gitarr. I samlingen finns också originalutgåvan av "Trois sonatines pour Pianoforte et Guitare" op 196. François Adrien Boieldieu hörde till de mest populära operationsättarna under första hälften av 1800-talet. Uvertyren till hans viktiga opera "La Dame Blanche" från 1825 har Carulli arrangerat för gitarr och violin i en utgåva från Schott 1826.

Matteo Carcassi, italienare liksom Giuliani och Carulli, men av något yngre årgång, är mest berömd för sin gitarrskola. Den har haft en enastående livskraft och säg den klassiska gitarrist som kunnat undgå dess pedagogiska småstycken. Men Carcassi skrev också mer briljant musik och ägnade sig en del åt de populära variationsverken bl a med motiv från operor. I Skottorp-samlingen finns hans opus 15 "Tra la la Air Varié pour Guitare" i originalutgåvan från 1826 samt "Mélange pour la Guitare..." op 74, ett arrangemang av favoritteman ur François Aubers opera "La Sirène" från ca 1845. Den sistnämnda är också en originalutgåva från Breitkopf & Härtel ca 1845.

För att fortsätta med de italienska gitarristerna så var *Luigi Legnani* liksom Giuliani tidvis verksam i Wien. Legnani var, förutom betydande gitarrist och kompositör, också verksam i utvecklingen av gitarren som instrument. Han har påverkat gitarrbyggarna framför allt i Wien och många av dessa annonserade att deras instrument var gjorda "nach dem Modell von Luigi Legnani". Av Legnani finns ett verk i samlingen "La Mazzurca, la Gitana e la Cachucha Tre Balli nazionali" för sologitarr i originalutgåvan från Artaria 1839. Den ursprungligen spanska dansen cachucha har bibehållit sin popularitet långt in i vårt århundrade, men den introducerades först på scenen i baletten "Le Diable boiteux" 1836. Legnani når med sina 250 opus nästan Carullis produktivitet, men många av hans verk har inte gått att återfinna.

Till 1800-talets mera framstående gitarrkompositörer måste nog också *Johann Kaspar Mertz* räknas. Född i Pressburg, Ungern, kom han på 1840-talet till Wien och gjorde omedelbart succé. Under konsertur-

nér i Polen, Tyskland och Ryssland etablerade han sig som virtuos av första rangen. I Boije av Genäs-samlingen i Musikaliska akademiens bibliotek finns åtskilliga manuskript av Mertz som flitigt utnyttjats för en större utgåva av hans valda verk som nyligen publicerats. I Skottorp-samlingen är Mertz representerad med "6 Schubert'sche Lieder für die Gitarre übertragen" i originalutgåvan från Tobias Haslingen ca 1845.

Den tyske gitarristen *Joseph Küffner* betraktades av sin samtid som synnerligen framstående. Han var mångsidig som musiker och kompositör. Förutom gitarrmusik skrev han operor, symfonier och en mängd kammarmusik. I samlingen finns hans "1er Pot-Pourri des Themes favoris de l'opera Tancred..." op 86 för flöjt eller violon och gitarr i originalutgåvan från Schott ca 1819-1820. Det gavs ut mängder av liknande potpourrier över älskade operateman och Küffner har här valt Gioacchino Rossinis "Tancredi", som uppfördes för första gången 1813.

Jan (Johann) Nepomuk de Bobrowicz, polsk gitarrist och bördig från Krakow, kallades av Franz Liszt för "gitarrens Chopin". Bobrowicz hade en god gitarrlärare: han var nämligen elev till Mauro Giuliani. Bobrowicz vistades framför allt i Leipzig och Wien. 1834 gav han ut Carullis gitarrskola, "rättad och utökad" och han efterlämnade ett femtiotal verk. I samlingen är han representerad med "Variations et polonaise sur un Duo de l'Opéra i Montecchi e Capuleti pour Guitare seule" op 30 med motiv ur Vincenzo Bellinis opera "I Capuleti e i Montecchi" från 1830. Originalutgåvan från Breitkopf & Härtel kan dateras till 1837.

Liksom Carulli var den italienske gitarristen *Francesco Molino* huvudsakligen verksam i Paris, som ju verkligen konkurrerar med Wien om att vara 1800-talets gitarrmetropol. Molinos framgång i Paris innebar att han blev en allvarlig konkurrent till Carulli. Det bildades två läger bland Paris gitarrister, "les Carullistes" och "les Molinistes", som ivrigt bekämpade varandra. En belysande bild av den våldsamma diskussionen mellan dessa finns i Charles de Marescots "La guitaromanie". Molino skrev nästan ett sjuttioal verk, däribland en mycket uppskattad gitarrskola. I Skottorp-samlingen finns han opus 43, "Air de la Cendrillon varié suivi de l'Air du Barbier de Seville de Rossini", utgiven av Breitkopf & Härtel ca 1827-1828. Det finns också en tidig utgåva av samma verk, tryckt i Paris, men det är osäkert vilken som är den första.

Också *Johann Heinrich Carl Bornhardt* från Braunschweig skrev en populär gitarrskola som trycktes i flera upplagor. Idag är han bortglömd, men han komponerade åtskilligt för gitarr och i samlingen finns hans bearbetning av Friedrich Heinrich Himmels opera "Fanchon" från 1804 satt för en till två röster med gitarrackompanjemang. Bornhardts bearbetning publicerades ca 1809, men exemplaret i Skottorp-samlingen är ett nytryck från ca 1814-1815 med utnyttjande av originalplåtarna.

F A Bodstein var österrikisk gitarrist, verksam framför allt under 1830- och 1840-talen, men vi vet

praktiskt inget om honom. Han gav ut ett drygt tjugotal verk, däribland en gitarrskola. I samlingen finns hans "Variationen für die Gitarre über den beliebten Elisenmarsch von A Neithardt..." op 11, tryckt i Braunschweig av J P Spehr någon gång mellan 1828 och 1843.

En mångsysslare och dessutom oerhört produktiv både som kompositör och förläggare var wienaren *Anton Diabelli*. Jag har tidigare nämnt honom som förläggare bl a av Giulianis verk, men Diabelli fann också tid att skriva ca 200 egna verk, däribland många för gitarr. Skottorp-samlingen innehåller hans "Variationen von P v Winter, über ein Thema von Caraffa..." för två gitarrer, naturligtvis utgivna av Diabelli själv tillsammans med kompanjonen Peter Cappi 1821.

Om *Joachim Petteletti* har jag tidigare berättat i samband med Carl Bernhard Béen. Här kan tilläggas att han var violinist vid den italienska operan. Han skrev också variationer för violin och gitarr som gavs ut 1822 av Breitkopf & Härtel. Man kan naturligtvis spekulera kring Pettelettis betydelse för Skottorp-samlingen. Som lärare till Carl Bernhard Béen bör han ju ha gett tips på lämplig musik till sin elev, men i vilken utsträckning det avspeglar sig i samlingen är svårt att avgöra.

Den österrikiske kompositören *Leonhard de Call* var verksam i Wien från slutet av 1700-talet till sin död 1815. I *Allgemeine Musikalische Zeitung* 1804 beskrivs han på följande sätt:

Men Hr. de Call träffar alltid ungefär den rätta tonen: angenäm, behaglig, munter, lätt och populär, utan (med några undantag) att bli helt simpel.

de Call skrev musik i tidens smak och riktad till amatörmusikerna. Han hade stor framgång och hans verk spreds långt utanför Wien. I synnerhet inom det kammarmusikaliska området var han produktiv och duetter utgör en tredjedel av hans 145 opus. I Skottorp-samlingen är han följaktligen representerad med tre duetter för gitarr och fortepiano: en serenad opus 166 tryckt i München 1811-1814 av Macarie Falter, en sonat opus 143 tryckt i Wien av Tranquillo Mollo/Tobias Haslinger ca 1833 samt ytterligare en sonat utan opusnummer tryckt i Hamburg av August Cranz. Samtliga dessa verk tycks vara unika.

Peter Ernst Hüntten var tysk kompositör, gitarrist och yngre bror till den mer berömde Franz Hüntten. Peter Ernst är väl idag helt bortglömd, men han skrev minst ett femtiotal verk för gitarr varav två finns i Skottorp-samlingen: "Diver-

tissement concertant pour deux Guitares...", tryckt av Simrock i Bonn 1817-1819, samt "Variations pour la Gitarre sur un thème de l'opera 'Der Freischütz'...", tryckt av samme förläggare 1824-1828.

Musik i litet större format finns i *Johann Nepomuk Kapellers* "Quatour pour 2 flutes, Guitare et Violoncelle...", utgiven av Breitkopf & Härtel 1818-1819. Kapeller var i slutet av 1700-talet medlem av hovorkestern i München och han har efterlämnat ett fåtal ensembleverk med gitarr. Mera kvartettmusik hittar vi komponerad av *Anton Bernhard Fürstenau*, sachsisk kammarmusiker, flöjtist och verksam i Dresden. I Skottorp-samlingen finns hans opus 18, "Sixième Serenade pour Flute, Basson, Alto et Guitare..." tryckt i Leipzig av Friedrich Hofmeister ca 1811.

STUDIO
per la
Chitarra.

Schule
für die
Gitarre.

ETUDE
De la
Gitarre.
DI
Mauro Giuliani.

IN LIPSIA, presso C.F. PETERS.
(Bureau de Musique.)

M. 2. A.

Titelsidan till Mauro Giulianis *Studio per la Chitarra opus 1* i utgåvan från ca 1814.

Liksom Jan Nepomuk de Bobrowicz var även wienaren *Franz Paula de Stoll* elev till Mauro Giuliani. Under 1830-talet reste de Stoll runt som gitarrvirtuos i Tyskland, Frankrike, Holland, Danmark och Ryssland. Han var tidvis spelpartner till Luigi Legnani. Från 1840-talet verkade han som lärare och solist i Amsterdam. Hans verksamhet som kompositör avsatte ett tjugomfental verk, varav hans "Variationen für die Gitarre über das beliebte Thema 'Jah, ich lob mir die Stadt'... op 9 finns i Skottorp-samlingen. Detta verk publicerades av Anton Pennauer i Wien 1827-1828.

Om *G M V Cranz* har jag inte hittat några uppgifter alls. Möjligen var han släkt med förläggaren August Heinrich Cranz i Hamburg, som också står som utgivare av "Variations concertantes pour le Pianoforte et Guitare sur l'air favori de l'opera der Freischütz...". Naturligtvis rör det sig om Carl Maria von Webers opera, uppförd för första gången 1821. Cranz variationer är sannolikt tryckta mellan 1821 och 1828. En annan obskyr figur är den *Ph Ernst*, som hos Schott i Mainz 1828 gav ut "Air 'Vaterland dein süßer Name etc. Se amista verace e pura etc de l'opera Tancred de G. Rossini arrangé pour Flute & Guitare...".

Wilhelm Neuland var född i Tyskland, men var verksam framför allt i London och Paris. Han fick mycket beröm för sina kompositioner i den engelska gitarrtidskriften "The Giulianiad" 1833. Flera av hans tidigare verk publicerades i England och sammanlagt skrev han ett fyrtiotal opus, däribland två mässor. I Skottorp-samlingen finns den åttonde och sista av hans "Huit duos pour guitare et piano sur des motifs favoris et choisis..." utgiven av Simrock ca 1839-1840.

"Valskungen" *Johann Strauss d ä* är också representerad med två verk i samlingen, "Egerien-Tänze" op 134 och "Mode-Quadrille" op 138, båda utgivna av Haslingen i Wien 1842. En stor mängd Straussvalser publicerades för gitarr just av Haslinger. Ofta skedde utgivningen samtidigt för flera olika instrument och instrumentkombinationer, vilket är ett gott tecken på deras omåttliga popularitet.

Otaliga är utgåvorna för sång och gitarr under första hälften av 1800-talet och detta visar på en viktig funktion hos gitarren under denna tidsperiod. De häften som ingår i samlingen är med något undantag ägnade åt sånger ur den dåtida operarepertoaren. Från Schotts i Mainz finns ur en större serie "Auswahl von Arien mit Guitarre Beglt.", en cavatina från Rossinis "L'italiana in Algeri" från 1813 arrangerad för sång, flöjt och gitarr av en J Arnold. Detta häfte kan dateras till ca 1820. Den flitige danske musikförläggaren C C Lose är också representerad i samlingen. Rossini återkommer naturligtvis, här med "Aria di Tancredi coll' accompagnamento dell' Chitarre...". Boieldieu har jag tidigare nämnt och han förekommer ymnigt i sång/gitarrrepertoaren. Ett exempel i Skottorp-samlingen är "Kierligheds skiald - Romance af Johan fra Paris for Guitarre..." från 1815. Lose gav också ut en serie "Samling af yndede arier for Guitarre" varav två häften finns i samlingen: "Duett af Agnes Sorel", komponerad av Adalbert Gyrowetz och här i arrangemang för två röster och gitarr samt "Citharsang" av den danske kompositören F W C Pedersen från Sorø.

Från förläggaren Johann August Böhme i Hamburg finns två sånghäften med gitarrackompanjemang. Det äldsta är sannolikt "Duett 'Hier, wo die Frühlingslüfte etc: etc: aus der Oper: Axur, König von Ormus...". Kompositören är Mozarts antagonist Antonio Salieri och duetten kommer från hans lyriska kolossalskådespel Axur, som uppfördes 1788. Det andra häftet har titeln "Lied 'Einsam bin ich, nicht alleine etc...", med motiv ur Carl Maria von Webers opera "Preziosa", som uppfördes första gången 1821.

Förvånansvärt få svenska gitarrutgåvor finns i Skottorp-samlingen. Naturligtvis kan den svenska utgivningen på intet sätt mäta sig med den på kontinenten, men trots allt publicerades åtskilligt från 1820- till 1840-talen. I samlingen finns två häften för sång och gitarr, dels "Aria ur Operan Don Juan Källrarna öppna av W A Mozart arrangerade för Guitare av W Hildebrand" också tryckt i Stockholm 1828 men av Carl Müller. Här finns också "Philomèle. Romance avec flute..." av den franske sångpedagogen och tonsättaren Auguste Panzeron med gitarrackompanjemang av Jöns Boman. Utgåvan är "lithographerad" av Johan Ludvig Ebeling i Stockholm någon gång mellan 1822 och 1835. *Jöns Boman* (1798-1849) hörde till de flitigare svenska gitarristerna med produktion framför allt av gitarrackompanjemang till sånger bl a av Esaias Tegnér och Carl Michael Bellman. Musiken var säkert en bisyssla för honom. Han avlade 1824 kameralexamen i Lund, tjänstgjorde senare som t f stadsnotarie i Södertälje och kammarskrivare i krigskollegium. Han ägnade sig också åt journalistik, bl a tillsammans med den legendariske bokhandlaren Per Götrek. Boman hade också advokatkontor i Börshuset. *Fredrik Wilhelm Hildebrand* (1785-1830) var även han en flitig gitarrkompositör och i det avseendet mer gedigen än Boman. Han var född i Rathenau, Brandenburg, Tyskland, elev till Ludwig Spohr och blev 1816 medlem av det svenska hovkapellet som violinist. Hildebrand hade en framträdande ställning i Stockholms musikliv under 1820-talet, bl a var han medlem i det av Johan Fredrik Berwald grundade kvartettsällskapet. Hildebrand publicerade redan 1818 ett gitarrhäfte, "Verschiedene Tänze..." och detta skulle följas av åtskilliga flera under 1820-talet, utgivna av både svenska och tyska förläggare. Hildebrand får nog betraktas som den främste gitarristen i Sverige under den här perioden.

Det yngsta och sista häftet i Skottorp-samlingen är "Bolero nell'opera Giovanna de guzman (i vespri siciliani) di G Verdi..." för gitarr och med ackompanjemang av fortepiano eller en andra gitarr ad libitum. Arrangemanget är gjort av *Francesco Castelli*, en italiensk gitarrist om vilken inte mycket är känt. Han har gett ut två andra samlingar med gitarrmusik. Häften i Skottorp-samlingen är utgivet av det viktigaste italienska musikförlaget, Ricordi i Milano, år 1856.

Vad beträffar musikens kvalitet så har Skottorp-samlingen ett högst blandat innehåll och det förvånar inte med tanke på att den hopbragts av amatörer. Här finns allt ifrån musik som inte är värd ens

papperet den är tryckt på till fina kompositioner av Giuliani, Mertz, m fl. Med några undantag är musiken tekniskt lätt till medelsvår och det förstärker intrycket av dess roll som "husmusik". De många ensembleverken antyder också att gitarran hade en viktig funktion för kammarmusicerandet. Slutligen kan man konstatera att vi saknar mycket kunskap om 1800-talets repertoar

för gitarr och det står snart klart för var och en som börjar forska kring den. Vi har t ex betydligt bättre bibliografiska hjälpmedel beträffande lutmusik på 1500-talet. Därför kan det vara på sin plats att ge en relativt detaljerad förteckning över Skottorp-samlingen och ett försök att datera verken som ingår i den.

Förteckning över gitarmusik i Skottorp-samlingen

Förkortningar: PN = plåtnummer; Tvfol = tvåfolio; Fol = folio

AUSWAHL von Arien mit Guitarre Beglt: N°-174 Cavatina de l'Opera Italiana in Algeri (Armes Herz, trage deine Leiden Sofframor per qualche istante) del Sr. Rossini für die Guitarre eingerichtet von J Arnold bei B Schott Söhnen in Mainz. PN 1335. 5 s. Tvfol. 1815-21.

BOBROWICZ, Jan Nepomuk de, Variations et polonaise sur un Duo de l'Opera i Montecchi e Capuleti Pour Guitare seule composées et dédiées A son Ami Joseph Jean Mühlhausen A Varsovie par J N de Bobrowicz. Oeuv 30 à Leipsic chez Breitkopf & Härtel. PN 5794. 7 s. Fol. 1837.

BODSTEIN, F A, Variationen für die Guitare über den beliebten Elisenmarsch von A Neithardt. Componiert und seinem Freunde Herrn F Moller zugeignet von F A Bodstein. Op 11. Braunschweig im Musikalischen Magazine von J P Spchr. PN 1925. 5 s. Fol. 1828-43.

BOIELDIEU, François Adrien, Kerligheds skiald. Romance af Johan fra Paris for guitarre af Boieldieu. Kiöbenhavn hos C C Lose. 3 s. Tvfol. 1815.

BOMAN, Jöns, Aria ur Operan Don Juan Källrama öpna av W A Mozart arrangerad för Guitarre af J Boman. Schécles Not-Tryckeri i Stockholm. 3 s. Fol 1828.

BORNHARDT, Johann Heinrich Carl, Himmels Fanchon das Leyermädchen mit leichter Guitarrebegleitung von J H C Bornhardt. Bei C F Peters. Bureau de Musique in Leipzig. PN 753. 25 s. Fol. 1814-15.

CALL, Leonard von, Sonate pour le Piano Forte et Guitare Composé par Leonard de Call. Oeuvre 116. 2me Editione. A Munic chez Macarie Falter Marchand et Editeur de Musique (överklistrad etikett: à Bonn chez N Simrock). 11 s. Tvfol. Stämpel: Abr. Lundquist Stockholm. Pianofortestämman saknas. Före 1814.

CALL, Leonard von, Sonate für Forte-Piano u. Guitarre von Call. Hamburg bei A Cranz. 7 s, Tvfol. Stämpel Abr. Lundquist.

CARCASSI, Matteo, Tra la la Air Varié pour Guitare Seule par Matteo Carcassi. Oeuvre 15. Mayence chez le fils de B Schott. PN 2562. 9 s. Fol 1826.

CARCASSI, Matteo, Mélange pour la Guitare sur des Thèmes favoris de la Sirène opéra de D F E Auber par Matteo Carcassi. Op 74. Leipzig, chez Breitkopf & Härtel. PN 7186. 9 s. Fol 1844-45.

CARULLI, Gustave et Ferdinando, Trois duos nocturnes Pour Pianoforte et Guitare composés par Gustave et Ferd. Carulli. Oeuvre 189. Livraison I-III. Leipzig, chez H A Probst. PN 27. 21 + 12 s. Tvfol. c 1820.

CARULLI, Ferdinando, Trois sonatines pour Pianoforte et Guitare composés par Gustave et Ferd. Carulli. Oeuvre 196. Hambourg chez A Cranz. 12 + 7 s. Tvfol. (pianofortestämman) och Fol. (gitarrstämman). 1821-27.

CARULLI, Ferdinando, Ouverture de l'Opera La Dame blanche Musique de Boieldieu arrangée pour Guitare et Violon par F Carulli. Mayence chez les fils de B Schott. PN 2505. 5 + 5 s. Fol. 1826.

CARULLI, Ferdinando, Sei piccoli Duetti Notturmi facili e progresivi per due chitarre Del Signore Ferdinando Carulli. Vienna presso Giovanni Cappi. PN 2272. (Överklistrad etikett: A Copenhague chez C C Lose au Magazin de Musique d'Arts et d'Instruments.) 5 + 5 s. Fol. 1817.

CASTELLI, Francesco, Bolero nell'opera Giovanna de Guzman (i vespri siciliani) di G Verdi ridotti per chitarra con accom.o di pianoforte o di una seconda ghitarra ad libitum da Francesco Castelli. Milano di Tito di G Ricordi, PN 28578-79 P 5 + 5 + 4 s. Fol. 1856.

CRANZ, G M V, Variations concertantes pour le Pianoforte et Guitarre sur en Air favorit De l'Opera der Freischütz composées et dédiées a

Monsieur et Mademoiselle Frédéric et Amélie Rudolphus par G M V Cranz. Hambourg chez A Cranz. 6 + 2 s. Fol 1821.

DIABELLI, Anton, Variationen von P v Winter, über ein Thema von Caraffa (O cara memoria) gesungen von Mlle Metzger für 2 Guitarren mit Hinweglassung der worte eingerichtet von Anton Diabelli. Wien, bey Cappi und Diabelli. PN 708. 3 + 3 s. Fol. 1821.

ERNST, Ph, Air Vaterland dien süsser Name etc Se amista verace e pura etc de l'opéra Tancrede de G Rossini arrangé pour Flute & Guitare par Ph Ernst. No 45. Mayence chez le fils de B Schott. PN 2640. 3 + 3 s Fol. 1828.

FÜRSTENAU, Anton Bernhard, Sixième Serenade pour Flute, Basson, Alto et Guitarre composée et dédiée à son ami Monsieur Harck Par A B Fürstenau. Oeuvre 18 à Leipsic chez Frederic Hofmeister (överklistrad etikett: A Copenhague chez C C Lose au Magazin de Musique d'Arts et d'Instruments). PN 883. 5 + 4 + 4 + 4 s. Fol 1811.

GIULIANI, Mauro, Studio per la Chitarra. Schule für die Guitarre. Etude de la Guitarre di Mauro Giuliani (opus 1). In Lipsia, presso C F Peters (Bureau de Musique). PN 1052. 48 s. Fol. 1814.

GIULIANI, Mauro, 1er Pot-Pourri pour la Guitare composées par Mauro Giuliani. Oeuvre 18 à Vienne chez Artaria et Compagn. PN 2026. 6 s. Fol. 1808.

GIULIANI, Mauro, Six variations pour la Guitarre sur l'air "à Schüssler und ä Reindl" par M Giuliani. Oeuv 38, Leipsic et Berlin au Bureau des arts et d'industrie (överklistrad etikett: A Copenhague chez C C Lose au Magazin de Musique d'Arts et d'Instruments). PN 470. 5 s. Fol. 1812-15.

GIULIANI, Mauro, Naiserie d'Enfant varié Pour la Guitarre par M Giuliani. Oeuv: 41. Leipsic et Berlin, au Bureau des arts et d'industrie. PN 467. 3 s. Fol. 1812-15.

GIULIANI, Mauro, Introduction et Variations pour la Guitarre seule sur en Walz favori composées et dédiées à Mademoiselle Cressence Comtesse de Tannenberg par Mauro Giuliani. Oeuvre 103 à Vienne chez A Diabelli et Comp. PN C et D N°-233. 9 s. Fol. c 1824.

GIULIANI, Mauro, Variationen für die Guitarre über die Romanze aus der Oper Ruhm und der Liebe, Verfasst und der Frau Gräfinn Paul Bethlen gebörne Baroninn Bornemisza gewidmet von Mauro Giuliani. Op 105. Wien bey Johann Cappi (överklistrad etikett: A Copenhague chez C C Lose au Magazin de Musique d'Arts et d'Instruments). PN 2379. 5 s. Fol 1821.

GIULIANI, Mauro, Fughetta per Chitarra composta da Mauro Giuliani. Op 113. Vienna, presso A Diabelli et Comp. PN D et C. N°-1646. 3 s. Fol. 1824.

GIULIANI, Mauro, Serenade Pour Flute ou Violon et Guitarre composée et dédiée à Monsieur Rocco Arena par Mauro Giuliani. Oeuv 127. Leipsic chez Fr Hofmeister (överklistrad etikett: A Copenhague chez C C Lose au Magazin de Musique d'Arts et d'Instruments). PN 1342. 9 s. Fol. Flöjt/violinstämman saknas. 1827-1828.

HILDEBRAND, Fredrik Wilhelm, Törnrosen Romance utur Zemir och Azor af Spohr med Accompagnement af Guitarre. Arrangeradt af W Hildebrand. Stenstryck af C Müller Stockholm. 4 s. Fol. 1828.

HÜNTEN, Peter Ernst, Divertissement Concertant pour deux Guitarrs composé par P E Hüntten. Op (utsuddat). Bonn chez N Simrock. PN 1453. 5 + 4 s. Fol. 1817-1819.

HÜNTEN, Peter Ernst, Variations pour la Guitarre sur en thème de l'opéra: "Der Freischütz" composées et dédiées à son frère François

Hünter par P E Hünter. Bonn et Cologne chez N Simrock. PN 2316. 5 s. Fol. 1824-1828. Namnteckning: C B Béen. Häftad i gråpappersomslag med handskriven etikett.

KAPELLER, Johann Nepomuk, Quatour pour 2 Flutes, Guitare et Violon-celle composé par J N Kapeller. Chez Breitkopf & Härtel à Leipsic. PN 2766. 7 + 4 + 4 + 3 s. Fol. 1818-1819.

KREUTZER, Joseph, Six Variations pour la Guitare sur le Thème de W A Mozart "Wer ein Liebchen hat gefunden" dédiées à son Cousin Bernard Kreutzer par Jos: Kreutzer. Oeuv 7 des Var: pour Guil. Hanovre chez C Bachmann, Marchand de Musique de la Cour. PN 149. 7 s. Fol. 1816-1828.

KÜFFNER, Joseph, 1er Pot-Pourri des Themes favoris de l'opera Tancred arrangés pour Guitare et Flute ou Violon Composé et dédié A Monsieur G Adam Fritz par Joseph Küffner. Op 86. A Mayence chez B Schott fils Editeurs de Musique de la Cour de S A R le grand Duc de Hesse. PN 1315. 5 + 5 s. Fol (beskrumna). c 1819-1820. Namnteckning: C B Béen. Två häften i gråpappersomslag med handskriven etiketter.

LEGNANI, Luigi, La Mazurca la Gitana e la Cachucha Tre Balli nazionali eseguiti dalla Sagra Maria Taglioni ridotti alla più grande facilità per la Chitarra sola da Luigi Legnani, Professore di Chitarra. Vienna presso Artaria & Comp. PN 3128. 9 s. Fol. 1839.

MERTZ, Johann Kaspar, 6 Schubert'sche Lieder für die Guitare übertragen von J K Mertz. Wien, bei Tobias Haslinger's Witwe und Sohn, k.k. Hof- och privil. Kunst- und Musikalienhändler. PN 9714. 15 s. Fol. c 1845.

MOLINO, Francesco, Air de la cendrillon varié suivi de l'Air du Barbier de Seville de Rossini composés et arrangés Pour la Guitare et dédiés à Mademoiselle A C Aublin par Molino. Oeuv. 43. Leipsic chez Breitkopf & Härtel. PN 4534. 9 s. Fol. 1827-1828.

NEULAND, Wilhelm, Huit duos pour guitarre et piano sur des motifs favoris et choisis arrangés par W Neuland N°-8 Buona notte, amato bene. Chez N Simrock à Bonn. PN 3699. 9 + 4 s. Fol. 1839-1840.

PANSERON, Auguste, Philomèle. Romance avec Flute, dédiée à Mr J Guillon par A Panseron, avec accompagnement de Guitarre par J Boman. Lith de L Ebeling à Stockholm. 4 s. Liten Fol. 1822-1835.

PETTOLETTI, Joachim, Six walzes instructives pour la guitarre Seule Composées par Joachim Pettoletti. Op: 3. Bonn et Cologne chez N Simrock. PN 2435. 5 s. Fol. c 1825.

ROSSINI, Gioacchino, Aria di Tancredi coll' accompagnamento dell' Chitarre composta da Rossini. N°-IV. Copenhague prezzo C C Lose. 3 s. Tvfol.

SALIERI, Antonio, Duett Hier, wo die Frühlingslüfte etc: etc: aus der Oper: Axur, König von Ormus mit Begleitung der Guitarre Musik von Salieri. Hamburg Bey Johann August Böhme. 5 s. Tvfol. 1793-1800.

SAMLING af Nydede Arier for Guitarre N°- Kiöbenhavn hos C C Lose. Pedersen (F W C), Citharsang. 3 s. Tvfol.

SAMLING af Nydede Arier for Guitarre. N°- Kiöbenhavn, hos C C Lose. Gyrowet (Adalbert), Duet af Agnes Sorel. 3 s. Tvfol.

STOLL, Franz de Paula, Variationen für die Guitarre über das beliebte Thema "Ja, ich lob mir die Stadt" aus dem Zauberspiele der Bauer als Millionär komponiert von Fr Stoll op 9. Wien bey A Pennauer. PN 350. 5 s. Fol. 1827.

STRAUSS, Johann Vater, Lieblings-Walzer für Guitarre von Joh Strauss. N°- 57 Egerien-Tänze. 134tes Werk. Wien, bei Tobias Haslinger, k.k. Hof- u priv. Kunst- u Musikalienhändler. PN T H 8656. 7 s. Fol. 1842.

STRAUSS, Johann Vater, Quadrillen für die Guitare von Johann Strauss. 138tes Werk. Mode-Quadrille. Wien, bei Tobias Haslinger, k.k. Hof- u priv. Kunst- u Musikalienhändler. PN T H 8794. 4 s. Fol. 1842.

WEBER, Carl Maria von, Lied "Einsam bin ich, nicht alleine &ta" aus der romantischen Oper Preciosa von C M von Weber cingerichtet für die Guitarre. Hamburg, bei Joh Aug Böhme. 3 s. Tvfol.

Källor

De biografiska uppgifterna om Peter von Möller har hämtats från *Svenskt biografiskt lexikon* 127, Stockholm 1987, s 265ff; *Dardel*, F von, Minnen 4, Stockholm 1913, s 133 dens; *Dagboksanteckningar* 1877-1880, Stockholm 1918, s 161f, dens; *Dagboksanteckningar* 1881-1885, Stockholm 1920 s 4; *Lindgren*, A, Dans och Lutspele i forna dagar [Svensk musik-tidning 1890 s 147f], Muntliga uppgifter har också lämnats av Harald von Möller i Laholm. De biografiska uppgifterna om Carl Bernhard Béen har lämnats av Bengt Ingmanson i Rimforsa. Om bröderna Pettoletti kan man bl a läsa i *Fryklund*, D, Bidrag till gitarristiken [Svensk tidskrift för musikforskning 13, 1931, s 29f] samt i *Stockholms Dagblad* nr 154, 8/7 1829. Uppgifter om kompositörerna har hämtats från musiklexika och andra standardverk. Följande verk har utnyttjats för datering m m av musiktrycken i Skottorp-samlingen:

Dagligt Allehanda nr 192 19/8 samt nr 263 10/11 1828

Dell'Ara, M Ferdinando Carulli 1770-1841 [il Fronimo nr 28, 1979, s 5-23]

Deutsch, O E. Musikverlagsnummern, Berlin 1961

Eliasson, Å. Tegnér i musiken, Lund 1946

Eivers, R. Musikdrucker, Musikalienhändler und Musikverleger in Berlin 1750 bis 1850 [Festschrift Walter Gerstenberg zum 60. Geburtstag. Wolfenbüttel... 1964, s 41

Fog, D. Dansk musikfortegnelse 1. del. 1750-1854, Köbenhavn 1979

Fog, D. Musikhandel og notetryk i Danmark efter 1750. I, Köbenhavn 1984

Handbuch der musikalischen Literatur..., Leipzig 1917, 1828 och 1845

Heck, T F. The birth of the classic guitar and its cultivation in Vienna reflected in the career and compositions of Mauro Giuliani. Diss. New Haven 1970

Heck, T F. Ricordi plate numbers in the earlier 19th century [Current musicology 10, 1969]

Helmer, A. Något om musikaldatering [Svenskt musikhistoriskt arkiv Bulletin nr 4, 2. uppl. Stockholm 1970

Mauerhofer, A. Leonard von Call... Diss. Graz 1974

Profumo, D. Il concerto per chitarra e orchestra [il Fronimo nr 50, 1985]

RISM A/1/7 Einzeldrucke vor 1800. 7, Kassel 1978

Rossato, D. Luigi Rinaldo Legnani ([il Fronimo nr 27, 1979, s 15]

Stenstadvold, E. Mauro Giuliani und der Daumen der linken Hand [Gitarre & Laute 9, 1987, s 50]

Weinmann, A. Verlagsverzeichnis Peter Cappi und Cappi & Diabelli, Wien 1983

Weinmann, A. Giovanni Cappi bis A O Witzendorf, Wien 1967

Weinmann, A. Verlagsverzeichnis Tranquillo Mollo, Wien 1964

Weinmann, A. Vollständiges Verlagsverzeichnis Senefelder, Steiner, Haslinger 2, München 1980

Weinmann, A. Vollständiges Verlagsverzeichnis Artaria & Comp, Wien 1985

Weinmann, A. Verzeichnis der Musikalien des Verlages Anton Pennauer, Wien 1981